

## **PUOLUSTUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 2/2004 vp**

### **Hallituksen toimenpidekertomus vuodelta 2003**

#### ***Perustuslakivaliokunnalle***

### **JOHDANTO**

#### ***Vireilletulo***

Eduskunta on 15 päivänä huhtikuuta 2004 lähettäessään hallituksen toimenpidekertomuksen vuodelta 2003 (K 1/2004 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi perustuslakivaliokuntaan samalla määrännyt, että puolustusvaliokunnan on annettava asiasta lausunto perustuslakivaliokunnalle.

#### ***Asiantuntijat***

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansliapäällikkö Matti Ahola, yksikön johtaja, kaupallinen neuvos Arto Koski, yksikön johtaja, puolustusasiainneuvos Helena Partanen, neuvotteleva virkamies Timo Rivinoja, neuvotteleva virkamies Jari Takanen, osastosiupseeri, majuri Sami Nurmi ja ylitarkastaja Olli Suonio, puolustusministeriö.

### **VALIOKUNNAN KANNANOTOT**

#### ***Perustelut***

##### ***Puolustusvoimien kumppanuusohjelma***

Valiokunta on osana hallituksen toimenpidekertomuksen käsittelyä ja muutoinkin kuluvaan aikaan perehtynyt puolustusvoimien kumppanuushankkeisiin. Valiokunta toteaa, että kumppanuushankkeet vaikuttavat puolustusvoimien tulevaan rakenteeseen ja organisaatioon sekä Suomen kokonaisuomaan puolustukseen merkittävällä tavalla. Valiokunta tulee kiinnittämään niihin erityistä huomiota tulevassa työssään.

Puolustushallinnon kumppanuusohjelma on käynnistynyt seitsemällä pilottihankkeella. Valiokunta on saanut selvityksen ja kuullut asiantuntijoita puolustusvoimien ajoneuvojen ja panssarivaunujen huolto- ja korjaustoimintaa koskevasta AKKU-hankkeesta. Hanke on esimerkiksi henkilöstövaikutuksiltaan laajin vireil-

lä oleva kumppanuushanke. Valiokunta pitää erityisen tärkeänä, että henkilöstöjärjestöt ovat jatkuvasti ja tiiviisti mukana kumppanuushankkeiden kaikissa vaiheissa ja eri valmistelutasoilla. Valiokunta on pyytänyt, että sitä informoidaan AKKU-hankkeen etenemisestä soveltuvassa vaiheessa ennen ratkaisevien päätösten tekemistä.

Puolustusvoimien noin 17 000 hengen suuruudesta palkatusta henkilökunnasta noin 9 000 työskentelee tukitoimintojen parissa ja loput noin 8 000 sotilaallisissa tehtävissä. Puolustushallintoon kohdistuvat kustannuspaineet aiheuttavat tarvetta siirtää henkilöstövoimavaroja tukitoiminnoista puolustusvoimien ydintehtäviin.

Puolustushallinnon kumppanuushankkeiden tarkoituksena on integroida puolustusvoimat nykyistä tiiviimmin suomalaiseen yhteiskuntaan ja tuottaa lisäarvoa yhteistyön kaikille osapuolille. Tavoitteena kumppanuushankkeissa on, että in-

tegroitumalla siviiliyhteiskuntaan kyetään sama toimintamalli ja rakenne säilyttämään myös kriisin ja sodan aikana. Perustana kumppanuushankkeille on valtioneuvoston hallintopoliittinen periaatepäätös.

Puolustusvoimien kumppanuushankkeiden eli käytännössä toimintojen ulkoistamisen taustalla on teknisen kehityksen tuomia muutoksia. Kehittyneeseen tekniikkaan perustuvien asejärjestelmien elinkaaren aikaisten kokonaiskustannusten rakenne on muuttunut huomattavasti. Aiemmin valtaosa elinkaaren aikaisista kustannuksista oli hankintakustannuksia. Muiden kustannusten (käyttökustannukset, varastointikustannukset, ylläpitokustannukset, ajanmukaistamiskustannukset sekä hävittämiskustannukset) osuus kokonaiskustannuksista on järjestelmien teknistyttyä kasvanut ja ylittänyt hankintakustannusten määrän. Tästä seuraa suuria lisästarpeita toimintamenoihin, koska erilaisten tukipalveluiden, erityisesti korjaamo- ja huoltopalveluiden järjestäminen edellyttää merkittäviä laite- ja henkilöstöresursseja järjestelmien koko elinkaaren ajan.

Puolustusvaliokunta pitää kumppanuushankkeiden perusteita ja periaatteita kannatettavina. Valiokunta pitää tärkeänä, että kumppanuushankkeiden aloittamisessa pyritään mahdollisimman tarkkaan selvittämään niiden todelliset kustannusvaikutukset nykytilanteeseen eli puolustusvoimien omaan toimintaan verrattuna. Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että puolustushallinnon nykyiset sisäisen laskennan järjestelmät ovat osin kehittymättömiä. Valiokunta pitää tärkeänä, että puolustushallinto pyrkii määrätietoisesti kehittämään järjestelmiä, jotta ne tuottavat riittävän ja mahdollisimman täsmällisen tietopohjan päätöksenteoa varten.

Valiokunta katsoo, että kunkin kumppanuushankkeen kannattavuutta on arvioitava hankekohtaisesti sekä kustannus- että henkilövaikutusten kannalta. Valiokunta pitää itsestään selvänä, että puolustusvoimat vastuullisena työnantajana pyrkii kaikin keinoin minimoimaan henkilöstölle kumppanuushankkeiden toteuttamisesta aiheutuvat haitalliset vaikutukset.

Valiokunta toteaa, että kumppanuushankkeiden toteuttamispäätöksissä on maanpuolustukselle aiheutuvien vaikutusten arvioinnin oltava keskeisessä asemassa. Kumppanuushankkeiden on valiokunnan mielestä lisättävä kokonaismaanpuolustuksen tehokkuutta. Järjestelmien toimivuuteen kriisioloissa on kiinnitettävä erityistä huomiota. Puolustusvoimien oman toiminnan kehittämisen on oltava kumppanuushankkeiden todellinen vaihtoehto, jota on selvitettävä perusteellisesti.

Puolustushallinnon sisällä kumppanuushankkeista on merkittävää kokemusta erityisesti ilmavoimissa, jonka koneet on huollettu, korjattu ja ajanmukaistettu ulkoisten kumppaneiden eli suomalaisten yritysten toimesta jo vuosikymmenten ajan. Ilmavoimissa kumppanuusjärjestelyt ovat valiokunnan saaman selvityksen mukaan toimineet hyvin.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kumppanuushankkeissa on epäselvää, miten arvonlisävero huomioidaan. Hankkeiden arvonlisäverokohtelulla on huomattava merkitys niiden kannattavuuden arvioinnille. Puolustusvaliokunta pitää tärkeänä, että tämä kumppanuushankkeita koskevan päätöksenteon kannalta hyvin tärkeä kysymys ratkaistaan mahdollisimman nopeasti.

#### *Pohjoismainen yhteistyö*

Hallituksen kertomuksessa todetaan, että Pohjoismaiden välinen puolustuspoliittinen yhteistyö on maiden toisistaan poikkeavista turvallisuuspoliittisista ratkaisuista huolimatta ollut aktiivista ja sama suuntaus jatkuu myös tulevana vuosina. Yhteistyön tärkein ilmentymä on NORDCAPS-järjestely, jonka tavoitteena on kehittää ja tiivistää pohjoismaista sotilaallista kriisinhallintayhteistyötä. Järjestelyn avulla muodostettava pohjoismainen prikaati ilmoitettiin vuonna 2003 osittain käyttövalmiiksi kansainvälisiin operaatioihin.

Pohjoismaiden välistä puolustusmateriaaliyhteistyötä on toteutettu NORDAC-järjestelyn puitteissa 10 vuoden ajan. Merkittävimpiä yhteistyöhankkeita Suomen kannalta ovat olleet

pohjoismainen helikopterihanke sekä AMOS-kranaatinheitinjärjestelmä.

Puolustusvaliokunta pitää yhteistyön jatkamista Pohjoismaiden välillä sekä puolustuspolitiikan, kriisinhallinnan että puolustusmateriaaliyhteistyön alalla tärkeänä. Valiokunta pitää Pohjoismaita Suomelle luontevana yhteistyötahona, kun harkitaan mahdollista Suomen osallistumista EU:n kriisinhallintatoiminnan nopean toiminnan joukkojen kehittämiseen.

#### *Merivoimien Tuuli-hanke*

Kertomusvuoden aikana merivoimat päätti luopua Tuuli-luokan ilmatyynyaluksen sisällyttämisestä osaksi merivoimien Laivue 2000 -kehityshanketta. Merivoimat hankki ilmatyynyaluksen prototyyppiin, jolla suoritettiin koeajo-ohjelma vuoden 2003 aikana. Ilmatyynyaluksen prototyyppihankkeen kokonaiskustannukset ovat olleet toistaiseksi noin 16 miljoonaa euroa. Tuuli-luokan ilmatyynyalukset päätettiin Laivue 2000 -hankkeen muuttuneiden operatiivisten suorituskysymysten takia korvata hankkimalla lisää Hamina-luokan ohjusveneitä. Perusteena oli tarve muuttaa kehittämisen painopistettä pintatorjuntakyvystä valvontakyvyn, pitkäaikaisen merelläolokyvyn sekä meriliikenteen suojaamiskyvyn kehittämiseen.

Puolustusvaliokunta pitää saamansa selvityksen perusteella ilmatyynyalusten hankinnasta luopumista perusteltuna. Valiokunta korostaa Tuuli-projektin hankintakokemusten kuitenkin osoittavan, että puolustusvoimien hankintapro-

jektien suunnitteluun ja operatiivisten suorituskysymysten harkintaan on kiinnitettävä erityistä huomiota projektien alkuvaiheessa, jotta minimoidaan ylimääräisten kustannusten synty.

#### *Puolustusvoimien päällystön koulutusuudistus (HE 18/2001 vp)*

Eduskunta edellytti puolustusvaliokunnan mietinnön (PuVM 1/2001 vp) pohjalta, että hallitus antaa puolustusvaliokunnalle selvityksen päällystön koulutusuudistuksen toteutumisesta ja erityisesti sen vaikutuksista pätevän henkilöstön saatavuuteen siinä vaiheessa, kun uudesta järjestelmästä on saatu riittävästi kokemuksia.

Puolustusvaliokunta käsittelee lausumaa vuoden 2002 toimenpidekertomusta koskeneessa lausunnossaan (PuVL 1/2003 vp). Valiokunta toteaa, että lausuma on tarpeen edelleen säilyttää toimenpidekertomuksessa.

#### *Valtioneuvoston selonteko (VNS 2/2001 vp)*

Valiokunta katsoo, että selontekoon liittyvät eduskunnan valiokunnan laatiman mietinnön PuVM 2/2001 vp pohjalta hyväksymät lausumat on tarpeen säilyttää kertomuksessa.

#### *Lausunto*

Lausuntonaan puolustusvaliokunta esittää perustuslakivaliokunnalle,

*että perustuslakivaliokunta ottaa huomioon, mitä edellä on esitetty.*

**PuVL 2/2004 vp — K 1/2004 vp**

Helsingissä 8 päivänä kesäkuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

|      |                                |                          |
|------|--------------------------------|--------------------------|
| pj.  | Kauko Juhantalo /kesk          | Seppo Lahtela /kesk      |
| vpj. | Jaakko Laakso /vas             | Reijo Laitinen /sd       |
| jäs. | Tony Halme /ps                 | Kalevi Lamminen /kok     |
|      | Eero Heinäluoma /sd (osittain) | Eero Lankia /kesk        |
|      | Reijo Kallio /sd               | Olli Nepponen /kok       |
|      | Bjarne Kallis /kd              | Tuija Nurmi /kok         |
|      | Saara Karhu /sd                | Lauri Oinonen /kesk      |
|      | Antero Kekkonen /sd            | Antti Rantakangas /kesk. |

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Antti-Juha Pelttari.